

Zienswijze NAJK

Zienswijze NAJK: Vernieuwde landelijke doelen voor Natura 2000-habitattypen en -soorten

Het Nederlands Agrarisch Jongeren Kontakt (NAJK) behartigt de belangen van jonge boeren en tuinders in Nederland. NAJK is zich zeer bewust van de vraagstukken die leven rondom natuur en biodiversiteit. Wij jonge boeren en tuinders zijn in onze bedrijfsvoeringen afhankelijk van beide. Daarom hebben wij er alle baat bij dat we verstandig natuurbeleid uitwerken waarmee jonge boeren en tuinders uit te voeten kunnen. Als NAJK denken wij graag mee over dit thema. Wij willen bijdragen aan een duurzame wereld, waarin wij naast een duurzaam bedrijf ook nog een rendabel bedrijf kunnen uitoefenen.

Notitie vernieuwde landelijke doelen

NAJK heeft kennisgenomen van de omvangrijke notitie 'Vernieuwde landelijke doelen voor Natura 2000-habitattypen en -soorten' welke ter consultatie is aangeboden. De notitie wordt hierna aangeduid met 'Notitie'. Met deze zienswijze willen wij namens de jonge boeren en tuinders reactie geven op de notitie. Wij kaarten de volgende zaken aan:

- a. Nationale koppen op Europees beleid
- b. Data en monitoring
- c. Doelen, indicatoren en ecologische haalbaarheid
- d. Impact van de natuurdoelen op de Nederlandse land- en tuinbouw
- e. Landelijke doelen voor Natura 2000 in relatie tot de te maken ruimtelijke keuzes
- f. Ondersteun specifiek jonge boeren en tuinders in de realisatie van de nieuwe Natura 2000 doelen.

Hieronder zullen wij de punten verder toelichten:

a. Nationale koppen op Europees beleid

- Het kabinet heeft als doelstelling om geen koppen te zetten bovenop Europees beleid. In het voorliggende rapport ontbreekt duidelijkheid over hoe het kabinet hier in de notitie mee omgaat.
  - NAJK vraagt om in de betreffende notitie duidelijk aan te geven "wat moet van Europa" en hoe Nederland deze keuze invult.
  - NAJK vraagt het kabinet om zich in de notitie expliciet te beperken tot de doelstelling, die ook herhaald is in de Natuurherstelverordening (NHV): 30% herstel van biodiversiteit in overbelaste gebieden. Dit mede gezien de opdracht om voor medio 2026 een natuurplan in het kader van de NHV op te stellen.
- Onderzoek wijst uit dat 73% van de natuurdoelen binnen Natura 2000-gebieden nationaal beleid betreft en dus niet voortvloeit uit Europese verplichtingen.

- In hoeverre zijn de voorgestelde hernieuwde Natura 2000-doelen gebaseerd op Europese verplichtingen, en welk deel betreft nationale aanvullingen; dit met het oog op dat in het Regeerakkoord is verankerd dat we geen 'nationale koppen' zetten bovenop Europees beleid?

b. Data en monitoring

- In onder meer de eindrapportage van 'Werkgroep KDW Alternatieven', welke omarmd is door de minister en waar het ministerie van LNV medeauteur is, is aangegeven dat data en monitoring voor het beoordelen van de gunstige staat van instandhouding niet op orde zijn. Ook dat er een discrepantie zit in de gegevens in vergelijking met het EU-standaardgegevensformulier. Uit meerdere onderzoeken blijkt dat Nederland conclusies trekt uit de data, die niet wetenschappelijk onderbouwd kunnen worden. Ook tijdens een technische briefing voor de Vaste Kamercommissie over de Nota "Doen wat moet en kan" werd in de presentatie van de Ecologische Autoriteit op 7 november 2024 een verantwoording afgelegd over de opgestelde NDA's. De Ecologische Autoriteit hield de Vaste Kamercommissie voor Landbouw voor dat de NDA's niet voldoen aan de door de Ecologische Autoriteit gehanteerde criteria (variërend van 65% – 95% voldoet niet).
  - In hoeverre zijn de vele data, waarnaar verwezen wordt in de 'Notitie', op orde en wetenschappelijk vastgesteld en is de monitoring voldoende robuust om uitspraken te kunnen doen over de gunstige staat van instandhouding?
  - Welk referentiejaar wordt voor de natuurdoelen gebruikt en in hoeverre en met welke data zijn deze onderbouwd? Hoe worden demografische, klimatologische en economische ontwikkelingen meegenomen bij de beoordeling van de haalbaarheid van het referentiejaar (uitgaande dat daar betrouwbare referentiedata voor zijn)?
  - Als de data en monitoring niet op orde zijn: op grond waarvan worden de vernieuwde landelijke doelen in de notitie gesteld en kan met zekerheid gesteld worden dat hiermee onder meer belangen van de agrarische sector niet onevenredig geschaad worden?
- Zonder een robuust monitorings- en evaluatiekader is het moeilijk om de effectiviteit van maatregelen te beoordelen en tijdig bij te sturen. Het is essentieel dat er duidelijke indicatoren en meetmethoden worden vastgesteld om de voortgang richting de Natura 2000-doelen te volgen. Effectieve monitoring kan helpen bij het evalueren van de doelen en het eventueel aanpassen daarvan in 2032. Er zijn verschillende methoden voor monitoring van biodiversiteit die ook toepasbaar zijn in landbouwcontexten (Bron: European Environment Agency).
  - Wat zijn de plannen voor monitoring en evaluatie van de effecten van de nieuwe doelen op zowel de natuur als de landbouw?
  - Welke indicatoren en meetmethoden worden gebruikt om de voortgang van de natuurdoelen te monitoren, en hoe wordt de

effectiviteit van de maatregelen geëvalueerd? Het Programma Natuur benadrukt het belang van een lerende samenwerking en het aanpassen van maatregelen op basis van ervaringen. Zijn er specifieke evaluatiecriteria vastgesteld om te bepalen of de gestelde doelen haalbaar en effectief zijn, en hoe worden deze gedeeld met belanghebbenden, waaronder de landbouwsector?

c. Doelen, indicatoren en ecologische haalbaarheid

- In de notitie, staat onder paragraaf 1.5 dat het Programma Natuur een ambitie heeft om in 2030 voor 70% van de beschermde habitattypen en soorten op land de condities voor een gunstige staat van instandhouding te realiseren; dit in tegenstelling tot de Europese Biodiversiteitsstrategie en de Natuurherstelverordening waarin het ambitie niveau op 30% is gezet.
  - Hoe verhoudt de Nederlandse ambitie van het Programma Natuur zich tot de doelstelling om niet meer te doen dan gevraagd wordt vanuit Europa (nationale koppen)?
  - Op grond waarvan meent Nederland een veel hogere ambitie te kunnen realiseren in een land waar een veelheid van ruimtelijke gebruiksfuncties, waaronder die van de landbouw, concurreren?
  - Ten opzichte van welke referentie en met welke onderbouwing in data en monitoring denkt Nederland de ambitie te kunnen realiseren?
- Op pagina 19, tweede alinea worden minimumpercentages voor de kwaliteit van habitattypen vermeld (90%, 15% en 75%). Met deze terminologie zou zijn aangesloten bij de wijze waarop in Europa invulling wordt gegeven aan de definitie van een gunstige structuur en functie, inclusief typische soorten.
  - Door wie in Europa wordt deze werkwijze gehanteerd en waar is deze werkwijze vastgelegd?
  - Wat is de wetenschappelijke onderbouwing om hetzelfde in Nederland te doen en welke consequenties heeft dit voor de huidige rapportages en wat betekent dit voor de beoordeling van drukfactoren en wat zijn hiervan de gevolgen voor de landbouw?
- Op pagina 19 staat vermeld dat de aanwezigheid van soorten wordt bekeken in kilometerhokken.
  - Is de keuze van kilometerhokken niet te willekeurig (het is net waar de grens soms valt)? Wat is de beweegreden om niet te kiezen voor een beoordeling per gebied? zie ook tabel op pagina 20.
- Op pagina 21 wordt gesteld dat de gunstige staat van instandhouding (gSVI) op basis van de beste kennis en wetenschappelijke inzichten wordt bepaald. Gebaseerd op twee adviezen van kennisinstellingen.
  - Wie maakt uiteindelijk de afweging of voldaan wordt aan de gSVI?
  - Welke factoren zijn meegenomen in de bepaling wat wel en wat niet ecologisch haalbaar is in 2050? Wie heeft dit bepaald? Sluiten de gekozen factoren aan bij de ruimtelijke keuzes die gemaakt dienen te

worden in de Nota Ruimte(zie punt e)? En in hoeverre wordt de landbouw hierdoor ingeperkt?

- Op pagina 22 wordt er verwezen naar de adviezen van de ecologische wetenschappers. Opvallend is dat de basissituatie zoals die was ten tijde van aanwijzing niet of nauwelijks in beeld is.
  - Hoe kan beoordeeld worden wat er verslechterd is als de referentie niet goed in beeld is?
  - Welke referentie wordt aangehouden als data niet aanwezig zijn, onvolledig zijn of onbetrouwbaar zijn, c.q. als blijkt dat het monitoringsysteem niet wetenschappelijk verantwoord en verifieerbaar is?
- Op pagina 27 wordt gesteld dat het goed is om de drempelwaarde van 90% van de Natuurherstelverordening (NHV) voor het beoordelen van een gunstige staat van instandhouding ook van toepassing te verklaren voor de natuurdoelen van de VHR. De VHR hanteert 75% als drempelwaarde, maar om redenen van eenduidig beleid wordt deze met 15% verhoogd.
  - Op welke grond kan de drempelwaarde van de VHR ingeruild worden voor die van de NHV?
  - Welke consequenties heeft deze procentuele verhoging van de drempelwaarde voor zowel de korte als de lange termijn op de te nemen maatregelen om de drempelwaarde te behalen en op de impact hiervan op de landbouw?
- De notitie stelt dat voor 2030 30% van het verschil tussen de huidige en de gewenste staat van instandhouding van habitattypen en soorten moet worden overbrugd. Echter, het is onduidelijk op welke wetenschappelijke basis deze doelstelling is geformuleerd en of deze ecologisch haalbaar is binnen de gestelde termijn. Het ontbreken van concrete ecologische onderbouwing kan leiden tot onrealistische verwachtingen en druk op de landbouwsector.
  - In hoeverre zijn de voorgestelde hernieuwde doelen ecologisch haalbaar binnen de gestelde termijn en hoe wordt dit onderbouwd? Wat zijn de consequenties van het stellen van deze doelen?

d. Impact van de natuurdoelen op de Nederlandse land- en tuinbouw

- Het is belangrijk om te begrijpen hoe de implementatie van Natura 2000-doelen de economische situatie van boeren kan beïnvloeden. Een gedetailleerde kosten-batenanalyse helpt in het proces om draagvlak te krijgen voor de nieuwe Natura 2000 doelen. Daarnaast komen tot op heden de kosten voor het realiseren van Natura 2000-doelen vaak terecht bij individuele boeren, terwijl de baten, zoals biodiversiteitsbehoud, ten gunste komen van de gehele maatschappij. Het is rechtvaardig dat de samenleving bijdraagt aan de kosten.
  - Welke economische analyses zijn uitgevoerd om de impact van de nieuwe doelen op het verdienvermogen van boeren te evalueren?

- Hoe worden de kosten en baten van Natura 2000-maatregelen om de hernieuwde Natura-2000 doelen te halen eerlijk verdeeld tussen betrokken partijen?
  - Het Programma Natuur erkent dat samenwerking en vertrouwen essentieel zijn voor natuurherstel, maar benadrukt ook dat duidelijkheid op de lange termijn belangrijk is voor investeringszekerheid van boeren en telers in de gebieden waar verwevenheid van landbouw en natuur kenmerkend is en daarmee de natuurdoelen dienen.
    - Zijn er concrete plannen om financiële ondersteuning of compensatie te bieden aan boeren die getroffen worden door de nieuwe Natura 2000-doelen?
- e. **Landelijke doelen voor Natura 2000 in relatie tot de te maken ruimtelijke keuzes**
  - In Nederland is de strijd om de ruimte voelbaar in iedere sector. Vragen die hierdoor naar boven komen zijn welke welvaart we in Nederland welk welzijn willen laten betalen, welke sector vuile handen mag maken en hoe deze milieugebruiksruimte onderling wordt verdeeld. Voordat er gekeken kan worden naar herijking van Natura 2000 doelen, dienen er ruimtelijke keuzes gemaakt te worden. Het kabinet legt deze keuzes vast in de Nota Ruimte, welke tot op heden in ontwikkeling is. Het is dan ook de vraag of de herijking van de doelen in lijn is met de nog te maken ruimtelijke keuzes. Zeker is echter wel dat deze keuzes impact hebben op iedere activiteit die ruimte vraagt. Zo ook landbouw en natuur. Nederlandse natuurdoelen dienen integraal bekeken te worden. Zo hebben de doelen raakvlak met ontwikkelingen van het klimaat (verdroging, hogere temperaturen, etc.) Maar raakt de ruimtelijke vraag van deze doelen ook aan ruimtelijke keuzes rondom recreatie, mobiliteit, defensie e.d. Leefomstandigheden voor soorten veranderen en habitats wijzigen. Op grond van de notitie wordt ons niet duidelijk of de doelen, gezien de verdichting van functies, herijkt en waar nodig geschrapt zijn.
    - In hoeverre is het proces van de Nota Ruimte betrokken bij het opstellen van de notitie? NAJK is van mening dat de definitieve vaststelling van de vernieuwde landelijke natuurdoelen pas plaats kan vinden als de Nota Ruimte is vastgesteld.
    - Hoe zijn bij het vaststellen van de vernieuwde landelijke natuurdoelen de invloeden van klimaat, droge en natte perioden, recreatie, defensie etc. meegenomen?
    - Welke doelen voor welke soorten en habitats zijn niet meer te halen?
    - Welk nut heeft het om natuurdoelen na te streven in Natura 2000-gebieden als deze als verloren moeten worden beschouwd? De Vogel- en Habitatrichtlijn biedt mogelijkheden om deze doelen te schrappen. Waarom wordt dat niet gedaan?

f. Ondersteun specifiek jonge boeren en tuinders in de realisatie van de nieuwe Natura 2000-doelen.

- Jonge boeren en tuinders hebben financieel een zwakke positie in de verduurzaming. Ze staan aan de vooravond van de bedrijfsovername, zitten er middenin of hebben het bedrijf net overgenomen. Budget voor innovatie, managementmaatregelen of extensivering is lastig te verkrijgen. Schenk aandacht aan de jonge boer en tuinder door deze doelgroep extra te ondersteunen als het gaat om stimulerende pakketten voor innovatiemaatregelen, verduurzaming en extensivering.

Conclusie

De jonge boeren en tuinders willen hun passie en hun bedrijven voortzetten. Maak met hen perspectief door werkbaar en integraal natuurbeleid op te stellen in afstemming met de sector en het bedrijfsleven. Willen we met elkaar echt stappen zetten, dan is het van belang dat er natuurbeleid komt wat duidelijk maakt hoe we concreet als sector toe kunnen werken naar de doelstellingen voor 2030 en 2050 zonder als ondernemer aan het onmogelijke gehouden te worden.